

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Kompetenza Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tat-12 ta' Ġunju, 2020

Appell Inferjuri Numru: 526/2010/1 LM

Carmel Farrugia eżerċitanti l-kummerċ bid-ditta Farrugia Woodworks
(l-appellat)

vs.

David Falzon u Iris Falzon
(l-appellanti)

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dan huwa appell magħmul mill-konvenuti **David Falzon** (K.I. numru 200372M) u **Iris Falzon** mis-sentenza mogħtija fil-15 ta' Mejju, 2019 (minn issa

'l quddiem "is-sentenza appellata") mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) (minn issa 'l quddiem "l-ewwel Qorti"), li ddecidiet illi:

- *"Tilqa' t-tielet, ir-raba' u l-ħames eċċezzjonijiet fir-risposta rikonvenzjonali tal-attur, u konsegwentement tiċhad it-talbiet rikonvenzjonali tal-konvenuti fit-totalità tagħhom;*
- *Tilqa' t-tieni eċċezzjoni tal-konvenuti, u tiċhad l-eċċezzjonijiet l-oħra kollha tal-konvenuti;*
- *Konsegwentement tilqa' limitatament it-talba attriċi, u tikkundanna lill-konvenuti jħallsu lill-attur is-somma ta' tliet elef, sitt mija u erbatax-il euro u sitta u disgħin ċenteżmu (€3,614.96), bl-imgħax skont il-liġi;*
- *Tenut kont taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ, l-ispejjeż kollha in konnessjoni ma' dawn il-proċeduri, u ċioe kemm dawk konnessi mat-talba oriġinali kif ukoll dawk konnessi mal-kontro-talba, għandhom jiġu subiti mill-konvenuti."*

Fatti

2. Il-kwistjoni bejn il-partijiet bdiet wara li l-konvenuti taw appalt lill-attur li permezz tiegħu dan kellu jaħdem numru ta' twieqi u aperturi tal-injam għal dar antika li l-konvenuti xtraw fiż-Żurrieq u li kellha tintuża bħala r-residenza tagħhom. L-attur fetaħ proċeduri quddiem l-ewwel Qorti fejn talab li l-konvenuti jiġu kkundannati jħallsu s-somma ta' tlett elef, disa' mija u disgħa u ħamsin Euro u ħamsa u tmenin ċenteżmu (€3,959.85), li għadha dovuta lillu għal materjal u xogħol tal-injam maħdum minnu fuq struzzjonijiet tal-konvenuti, liema xogħol gie kkonsenjat lilhom.

Mertu

3. Il-konvenuti kienu taw appalt lill-attur għall-manifattura ta' diversi twieqi u bibien li kellhom jiġu installati fil-fond bl-isem 'Il-Ħnejja', 6, Sqaq San Ġuzepp, iż-Żurrieq, liema fond kellu jintuża bħala r-residenza ewlenija tal-konvenuti. L-attur fetaħ proċeduri quddiem il-Qorti tal-Maġistrati fejn talab lill-Qorti tikkundanna lill-konvenuti għall-ħlas tal-ammont ta' tlett elef, disa' mija u disgħa u ħamsin Euro u ħamsa u tmenin ċenteżmu (€3,959.85) rappreżentanti bilanċ tal-prezz li għadu dovut għal materjal, u għal xogħol tal-injam, liema xogħol sar fuq struzzjonijiet tal-konvenuti. Il-konvenuti fir-risposta tagħhom eċċepew li t-talbiet tal-attur huma infondati fil-fatt u fid-dritt, u li l-bilanċ dovut minnhom jammonta biss għas-somma ta' mitejn u tnejn u sittin Euro u erba' ċenteżmi (€262.04), liema ammont ta' flus huma ddepożitaw taħt l-awtorità tal-Qorti permezz ta' ċedola.

4. Fir-risposta tagħhom, il-konvenuti qalu li l-ammont oriġinarjament dovut minnhom lill-attur kien jammonta għal elf, tliet mija u Euro (€1,301), iżda dan il-bilanċ kien tnaqqas minnhom minħabba diversi kontrotalbiet li huma kellhom interess iressqu. Il-konvenuti qalu li l-valur tal-appalt oriġinarjament kontrattat mal-attur kien ta' tnax-il elf, mija u tnax-il Euro u erbgħa u sebgħin ċenteżmu (€12,112.74), iżda dan l-ammont kien tnaqqas wara li kien tnaqqas l-ammont ta' aperturi li ġew ordnati minnhom, u wara li l-attur stess naqas milli jaħdem għadd ta' aperturi oħrajn. Il-konvenuti eċċepew ukoll li l-prezz maqbul bejn il-partijiet kien jinkludi t-taxxa fuq il-valur miżjud, u

wara li l-attur lesta x-xogħol, dan kien zied xi spejjeż li qal li ġew inkorsi minnu sabiex seta' jeżegwixxi l-appalt, fosthom għax-xiri tal-vernici u materjal ieħor.

5. Il-konvenuti rikonvenzjonanti ressqu kontrotalba, fejn wara li ppremettew li huma taw appalt lill-attur għal xogħol tal-injam li huwa kellu jaħdem għad-dar tagħhom, qalu li l-ftehim bejn il-partijiet kien li x-xogħol marbut ma' dan l-appalt kellu jkun lest sa Diċembru 2008. Il-konvenuti rikonvenzjonanti spjegaw li sakemm tlestew ix-xogħlijiet fuq dik li kellha tkun ir-residenza tagħhom, huma kellhom jikru post ieħor, li għalih kienu jhallsu €186.35 kera fix-xahar. Huma qalu li meta x-xogħol fuq ir-residenza tagħhom baqa' ma tlestiex sa Diċembru 2008, huma kellhom jagħmlu żmien itwal jgħixu fil-kera, u għal dan il-perijodu huma hallsu l-ammont ta' €931.75 f'kirjiet, u kellhom jagħmlu dawn l-ispejjeż għax l-attur baqa' ma qediex l-inkarigu mogħti lilu fiz-żmien miftiehem bejn il-partijiet. Il-konvenuti rikonvenzjonanti ppremettew ukoll li meta huma daħlu jgħixu fid-dar tagħhom, l-aperturi tad-dar ma kinux tlestew kollha mill-attur, u għalhekk kellhom jixtru folji tal-kartun li huma użaw bħala miżura temporanja sabiex jagħlqu l-post. Il-konvenuti qalu li sabiex xtraw dawn il-folji tal-kartun huma għamlu spiża addizzjonali ta' €107.21, u b'hekk il-konvenuti rikonvenzjonanti allegaw li d-danni sofferti minnhom għaliex l-attur ma qediex l-inkarigu mogħti lilu fiz-żmien miftiehem, jammontaw għal €1,038.96. Permezz tal-kontrotalba mressqa minnhom, il-konvenuti talbu lill-Qorti tiddikjara li r-rikorrent rikonvenzjonat ikkawża danni

lill-konvenuti, liema danni jammontaw għal elf, u tmienja u tletin Euro u sitta u disgħin ċenteżmu (€1,038.96).

6. Permezz tar-risposta tiegħu għall-kontrotalba tal-konvenuti rikonvenzjonanti, l-attur **Carmel Farrugia** qal li hu kien informa lill-konvenuti li x-xogħol min-naħa tiegħu ma kienx ser ikun lest sa Diċembru 2008, u meta hu lesta x-xogħol u kkonsenjoh, dan gie aċċettat mill-konvenuti mingħajr ebda riserva. Qal li kien biss wara li huwa istitwixxa l-proċeduri quddiem l-ewwel Qorti li l-konvenuti għamlu sensiela ta' allegazzjonijiet fil-konfront tiegħu permezz ta' kontrotalba. L-attur rikonvenzjonat eċċepixxa wkoll li l-konvenuti rikonvenzjonanti ma setgħux jidhlu fil-fond sa Diċembru 2008 għaliex minbarra l-aperturi, dawn kellhom xogħol ieħor li ma kienx lest.

Is-Sentenza Appellata

7. Permezz tas-sentenza mogħtija fil-15 ta' Mejju, 2019, l-ewwel Qorti laqgħet it-tielet, ir-raba' u l-ħames eċċezzjoni fir-risposta rikonvenzjonali tal-attur, u b'hekk ċaħdet it-talbiet rikonvenzjonali tal-konvenuti fit-totalità tagħhom, laqgħet it-tieni eċċezzjoni tal-konvenuti, iżda ċaħdet l-eċċezzjonijiet l-oħra kollha tal-konvenuti, u laqgħet it-talbiet attriċi limitatament għas-somma ta' tlett elf, sitt mija u erbatax-il Euro u sitta u disgħin ċenteżmu (€3,614.96) bl-imgħax skont il-liġi, filwaqt li ordnat li l-ispejjeż kollha marbuta ma' dawn il-proċeduri għandhom jiġu sopportati mill-konvenuti, u dan wara li għamlet is-segwent i konsiderazzjonijiet:

“Fil-kawża odjerna, l-attur qed jippretendi s-segweni ammonti:

1. Xogħol	€8,478.92
2. VAT	€1,526.21
3. Spejjeż u ħlasijiet	€659.72
4. Żjieda fuq injam	€300.00
5. Pagamenti	€7,005.00

Bilanċ €3,959.85

L-ewwel kontestazzjoni tal-konvenuti huwa li l-prezz miftiehem kien diġà jinkludi l-VAT, u allura l-attur ma jistax jerġa’ jippretendi ħlas ulterjuri fuq l-ammont miftiehem għal VAT.

Mill-fattura datata 3 ta’ Ottubru 2008, din il-Qorti m’għandhiex dubbju li l-prezz miftiehem għall-appalt ma kienx jinkludi l-element ta’ VAT, u din il-fattura tgħid dan il-fatt ċar u tond.

Fl-affidavit tiegħu, il-konvenut jgħid li għalkemm din il-fattura hija datata 3 ta’ Ottubru 2008, l-attur kien tahielu wara li huwa kien għamel it-tieni pagament akkont fi Frar 2009. Apparti li ma tantx hu verosimili li l-konvenut għamel pagament sostanzjali akkont f’Ottubru 2008, u ma talabx irċevuta, anke jekk wieħed kellu jaċċetta a bocca baciata l-verżjoni tal-konvenut, xorta jibqa’ l-fatt li fi Frar 2009 – u ċioe qabel ma saret l-ewwel konsenja tax-xogħol – il-konvenut sar jaf li fuq il-fattura kien hemm indikat li l-VAT hu eskluż. Fl-affidavit tiegħu, il-konvenut imkien ma jgħid li huwa oġġezzjona mal-attur li zied il-VAT, meta skont hu l-VAT kien ġia inkluz fil-prezz. Wisq inqas jirrizulta, li l-konvenut eżercita d-dritt li kellu bħala appaltatur, li ladarba inqala’ dan id-diżgwid dwar il-VAT, huwa jitermina l-appalt ai termini tal-Artikolu 1640 tal-Kodiċi Ċivili. Għaldaqstant, il-Qorti hija moralment konvinta li l-konvenut kien ben konsapevoli li l-prezz miftiehem mal-attur kien jeskludi l-VAT. Konsegwentement, l-attur huwa ġustifikat li jzied il-VAT mal-prezz miftiehem mal-konvenuti.

Hemm ukoll kontestazzjoni dwar l-ammont ta’ €300 li l-attur zied mal-prezz, rappreżentanti d-differenza fil-prezz bejn l-injam li hu ftiehem mal-konvenut li kien se jixtri, u l-injam ta’ kwalità aħjar li effettivament spicċa xtara. Mhux kontestat li l-attur xtara u uża injam ta’ kwalità aħjar minn dak pattwit meta ġie miftiehem il-

prezz tal-appalt mal-konvenut, u dan bl-approvazzjoni tal-konvenut. Il-kontestazzjoni hi jekk l-attur verament qalx lill-konvenut, li jekk jagħzel li jixtri l-injam ta' kwalità superjuri, hu ma kienx ser iżidlu l-prezz miftiehem. Fuq bażi ta' probabbiltà, din il-Qorti hija tal-opinjoni li l-verżjoni tal-attur għandha aktar mis-sewwa. Huwa normali li ladarba l-konvenut għazel li juża materjal ta' kwalità aħjar u li jiswa aktar fil-prezz, id-differenza fil-prezz ma kienx se jbatihha l-attur, iżda kien se jhallas għaliha l-konvenut. Konsegwentement, iż-żieda tas-somma ta' €300 – li del resto hija waħda raġonevoli, tenut kont tal-entità tax-xogħol tal-appalt involut – hija ġustifikata.

L-attur qed jitlob ukoll l-ammont ta' €659.72 għal spejjeż u ħlasijiet oħra ta' affarijiet li jew kienu espressament esklużi fil-fattura tat-3 ta' Ottubru 2008, kif fuq ingħad, jew ta' affarijiet li l-attur xtara lill-konvenut sabiex dan tal-aħħar juzahom għalih personali, u li m'għandhomx x'jaqsmu mal-kuntratt tal-appalt. Dawn l-affarijiet jinsabu indikati fl-elenku li għamel l-attur. Għalkemm l-attur isemmihom fix-xhieda tiegħu, però ma ppreżenta l-ebda riċevuti biex jiġġustifikahom.

Inoltre, huwa rilevanti li fl-ittri legali skambjati bejn il-partijiet li kienu mingħajr il-kliem 'mingħajr preġudizzju', qabel ġiet intavolata din il-kawża, l-ammont pretiż mill-attur kien ta' €3,614.96 li huwa inqas minn dak pretiż fil-kawża odjerna u cioè s-somma ta' €3,955.85. Id-differenza hija ta' €384.89. Matul dawn il-proċeduri, l-attur ma għamel l-ebda tentattiv biex jipprova jiġġustifika d-differenza bejn il-bilanċ tal-prezz minnu pretiż qabel ġiet intavolata din il-kawża, u l-ammont minnu pretiż f'din il-kawża, u dan minkejja l-fatt li waħda mill-eċċezzjonijiet tal-konvenuti hi li ma jistax jitlob somma aktar minn dik li talab qabel intavola dawn il-proċeduri.

Fl-affidavit tiegħu, il-konvenut jgħid li l-attur qallu li "għad irid jaħdem il-kont biex iżid xi differenzi żgħar (għal xi żejt, tavlun tal-ġewż u ċappetti extra). Aħna għidnielu li mhux problema u li konna se nistennew il-kont." Għalhekk, apparti l-fatt li l-fattura stess tgħid li ċertu spejjeż kienu esklużi mill-prezz, il-konvenuti aċċettaw li mal-prezz kellu jizdied ammont ieħor żgħir għal xi affarijiet extra li kienu nxtraw.

Tenut kont taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ, din il-Qorti, ma tarax li jkun ġust li l-attur jitħallas iżjed minn dak li ppretenda qabel l-intavolar ta' dawn il-proċeduri, u dan mingħajr ma jiġġustifika b'xi mod iż-żieda fil-prezz minnu pretiż. Il-Qorti tikkunsidra li jkun ekwu li mill-ammont ta' €659.72 li l-attur qed jippretendi bħala spejjeż, għandu jitnaqqas l-ammont ta' €384.89, li hija d-differenza bejn l-ammont pretiż

mill-attur qabel il-ftuħ ta' din il-kawża u dak pretiż f'din il-kawża. Dan jirriduċi l-ammont pretiż għall-ispejjeż għal €274.83. Tenut kont tar-rendikont li ppreżenta l-attur u tax-xhieda tiegħu dwar l-affarijiet li xtara in konnessjoni mal-appalt li ma kinux inkluzi fil-prezz pattwit, u l-affarijiet li xehed li xtara personalment għall-attur, liema xhieda ma gietx kontradetta, il-Qorti tqis li l-ammont ta' €274.83 huwa wieħed raġonevoli u ġustifikat.

Fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet fuq esposti, it-talba tal-attur għandha tiġi ridotta għas-somma ta' €3,614.96.

Min-naħa l-oħra l-konvenuti għamli kontrotalba għall-ammont ta' €1,038.96 għaddanni li allegatament sofrew, minħabba li l-attur allegatament kien tardiv fl-eżekuzzjoni tal-mandat.

Mill-provi akkwiziti jirriżulta ċar li meta sar il-ftehim tal-appalt, l-attur ma riedx jintrabat b'terminu sa meta se jeżegwixxi l-appalt. Fil-fatt fil-fattura fuq imsemmija ma hemm speċifikat l-ebda terminu. Jirriżulta wkoll li l-attur kien jaf lill-konvenuti sew, u għalkemm kienu kellmuh biex iħabbrek fuq ix-xogħol tagħhom, ma riedx jiffirma karti biex ma jintrabatx biż-żmien. Mhux kontestat li l-attur ikkonsenja lill-konvenuti tmax (12)-il biċċa xogħol ta' aperturi tal-injam, li ma jistax jitqies inkarigu żgħir, speċjalment meta wieħed jikkonsidra li mill-provi jirriżulta li l-attur hu mastrudaxxa jaħdem waħdu għal rasu, u m'għandux assistenti.

L-Artikolu 1130(2) tal-Kodiċi Ċivili jippreskrivi illi:

“(1) Jekk l-obbligazzjoni tkun li wieħed għandu jagħti jew jagħmel, u fil-ftehim ikun ġie stabbilit żmien, id-debitur jiġi mqiegħed in mora bl-għeluq biss ta' dak iż-żmien, bla ħsara, għal dawk li huma imgħaxxijiet imsemmijin fl-artikolu 1141, tad-dispożizzjonijiet ta' dan l-artikolu.

(2) Jekk fil-ftehim ma jkun ġie stabbilit ebda żmien, jew jekk iż-żmien ikun għalaq wara l-mewt tad-debitur, id-debitur jew il-werriet tiegħu ma jiġix imqiegħed in mora ħlief wara li jiġi msejjaħ b'att ġudizzjarju.”

*Fil-kawża fl-ismijiet **Charles Portelli vs Joseph Darmanin**, deċiża fl-20 ta' Jannar 1959, il-Qorti tal-Kummerċ irriteriet illi:*

“Skont il-liġi tagħna, meta konvenzjoni ma tiffissax terminu għall-adempiment tagħha, sempliċi ritard tad-debitur, għalkemm prolungat jista' jkun dan ir-ritard,

mhux biżżejjed biex id-debitur jiġi dikjarat inadempjenti; imma jeħtieġ li jkun waqfa' f'mora bil-kostituzzjoni tiegħu għal dak l-effett b'interpellazzjoni permezz ta' att ġudizzjarju da parti tal-kreditur ...

*Illi għalhekk jekk il-konvenut Borg qal lill-attur Charles Portelli meta għamillu l-ordni li l-konvenuti kellhom bżonn l-għodda mill-aktar fis, u jiġi ritenut li dan jammonta għall-istipulazzjoni tal-klawsola "as soon as possible", klawsola iżda li ma tiffigurax fl-imsemmi dokument kontrattanti l-ordinazzjoni, iċ-ċirkostanzi jibqgħu l-istess, il-għaliex din il-klawsola ma timpurtax fissazzjoni ta' terminu, u l-konvenzjoni li għaliha tiġi addetta din il-klawsola tibqa' dejjem konvenzjoni mingħajr terminu. F'liema każ, meta jgħaddi terminu raġonevoli, il-kreditur għandu dritt jikkostitwixxi d-debitur in mora, salv li t-tribunal li jiddeċiedi, wara din il-kostituzzjoni in mora, jekk it-terminu li jkun għadda kienx suffiċjenti għall-adempiment tal-obbligazzjoni, u jekk il-kostituzzjoni in mora kinitx jew le fondata, f'każ ta' kontestazzjoni bejn il-kontraenti (Koll. Vol. XXIV-I-1116 **Cilia vs Wismayer**)".*

*Fis-sentenza **John Fenech vs Napoleone Grech**, deċiża fit-30 ta' Mejju 1961, il-Qorti tal-Kummerċ irriteriet illi meta ma jiġix stipulat terminu li fih l-appaltatur għandu jesegwixxi l-appalt, huwa jista' jesegwih f'kull żmien, sakemm ma jiġix kostitwit in mora b'att ġudizzjarju dirett lill-appaltatur, li bih lil dan jiġi intimat l-adempiment tal-obbligazzjoni tiegħu. Il-fatt li l-appaltatur jiġi mwissi bil-fomm li jekk ma jlestix sa ċertu żmien, l-appaltant ixolji l-appalt, ma jiswiex minflok din il-kostituzzjoni in mora.*

Kif diġà ingħad, fil-każ odjern mill-provi jirriżulta li ma kienx hemm terminu speċifikat dwar meta kellu jitlesta x-xogħol, oltre l-fatt li l-istess attur qatt ma tpoġġa in mora. Inltre l-konvenuti qatt ma nfirmaw lill-attur dwar l-ispejjeż li kienu qed jinkorru, u dan minkejja li l-konvenut kien imur ta' spiss fil-workshop tal-attur, u dan kif anke konfermat mix-xhud Kaptan Massimo Cachia, li fis-sena 2009 kien ukoll ikun ta' spiss fil-workshop tal-attur.

Mill-provi ma jirriżultax li l-konvenuti qatt interpellaw lill-attur b'ittra ġudizzjarja sabiex ilesti l-appalt. Inltre, jirriżulta li wara li tlestew ix-xogħlijiet, il-konvenuti offrew lill-attur għal diversi drabi s-somma ta' €1,301, u dan mingħajr ebda riserva. Huwa biss wara li rċevew ir-rikors promotur tal-attur, li huma allegaw għall-ewwel darba li sofrew danni, u għalhekk intavolaw il-kontrotalba.

Fid-dawl tal-konsiderazzjonijiet fuq esposti, din il-Qorti ma tistax tara kif it-talbiet tal-konvenuti fil-kontrotalba tagħhom jistgħu jiġu milqugħa.”

L-Appell

8. Il-konvenuti pprezentaw l-appell tagħhom fl-4 ta' Ġunju, 2019, fejn talbu lil din il-Qorti sabiex:

“... jogħgobha tirriforma s-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar il-15 ta' Mejju, 2019 fl-ismijiet premissi billi:

- i. Tirrevokaha u tikkancellaha fejn hija laqgħet it-tielet, ir-raba' u l-ħames eċċezzjonijiet fir-risposta rikonvenzjonali tal-appellat u konsegwentement ċaħdet it-talbiet rikonvenzjonali tal-appellanti fit-totalità tagħhom, b'dan li minflok tgħaddi sabiex tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tal-appellat kif misjuba fir-risposta rikonvenzjonali u tilqa' t-talbiet rikonvenzjonali tal-appellanti;*
- ii. Tikkonferma fejn hija laqgħet it-tieni eċċezzjoni tal-appellanti iżda tirrevokaha u tikkancellaha fejn hija ċaħdet l-eċċezzjonijiet l-oħra kollha tal-appellanti u minflok tgħaddi sabiex tilqa' l-istess;*
- iii. Tirrevokaha u tikkancellaha fejn hi laqgħet it-talba attriċi u kkundannat lill-appellanti jħallsu lill-appellat is-somma ta' tlett elef, sitt mija u erbatax-il euro u sitta u disgħin ċenteżmu (€3,614.96), bl-imgħax skont il-liġi, u minflok tgħaddi sabiex tiċħad it-talba attriċi fl-intier tagħha.*

Bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra r-rikorrent appellat.”

9. L-appellanti jgħidu li jhossu ruħhom aggravati bid-deċiżjoni tal-ewwel Qorti għaliex: (i) din ma kellhiex tikkonkludi li l-appalt bejn il-partijiet gie miftiehem mingħajr ma giet inkluża l-VAT fil-prezz; (ii) l-appellanti ma kellhomx iħallsu prezz ogħla minħabba li l-injam li nxtara mill-attur kien ta'

kwalità superjuri u oġġla minn dak miftiehem bejn il-partijiet originarjament, kif iddeċidiet l-ewwel Qorti; u (iii) it-tielet aggravju huwa bbażat fuq jekk il-partijiet kinux ftiehm u dwar terminu li fih kellu jiġi eżegwit l-appall, u jekk l-attur għandux jagħmel tajjeb għad-danni subiti mill-konvenuti minhabba f'dan id-dewmien.

Ir-Risposta tal-Appell

10. Fir-risposta tal-appell tiegħu, l-attur wiegħeb li s-sentenza tal-ewwel Qorti hija ġusta u timmerita konferma, u li f'dan l-istadju l-Qorti m'għandhiex tiddisturba l-apprezzament tal-provi li diġà sar mill-ewwel Qorti. L-appellat għamel riferiment għall-fattura tat-3 ta' Ottubru, 2008 li l-ewwel Qorti kkunsidrat bħala prova ewlenija in sostenn tal-argument li l-prezz miftiehem bejn il-partijiet ma kienx jinkludi l-VAT, u qal li din il-fattura waħedha hija prova biżżejjed li l-prezz miftiehem bejn il-partijiet kien jinkludi l-VAT. L-appellat qal li f'sitwazzjoni fejn il-partijiet qegħdin jagħtu verżjonijiet konfliġġenti għal xulxin dwar dak li gie verament miftiehem bejniethom, din il-prova bil-miktub għandha twassal għall-konvinciment morali meħtieġ mill-ġudikant li dak miftiehem bejn il-partijiet ma kienx jinkludi l-VAT.

L-appellat wiegħeb ukoll li kien hemm żieda fil-prezz għaliex il-partijiet qablu li għandu jinxtara injam ta' kwalità aħjar minn dak li kien originarjament miftiehem bejn il-partijiet. L-appellat sostna ukoll li bejn il-partijiet qatt ma

kien hemm ftehim espress dwar id-data meta huwa kellu jlesti x-xogħol tiegħu, u li f'każ li d-dewmien ikkawża preġudizzju lill-konvenuti, dawn kellhom dritt jitterminawlu l-appalt. L-appellat qal ukoll li qabel fetaħ il-proċeduri għall-ħlas pretiż minnu, il-konvenuti qatt ma semmew miegħu li kienu sofrew xi danni, u wara li huwa lesta x-xogħol mogħti lilu, kien il-konvenut stess li talbu l-kont finali sabiex ikun jista' jħallas dak dovut minnu.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

11. Din il-Qorti sejra tgħaddi sabiex tikkonsidra l-aggravji mressqa mill-konvenuti, flimkien mar-risposti mogħtija mill-appellat fir-rigward, u dan wara s-sentenza mogħtija mill-ewwel Qorti.

L-ewwel aggravju: Il-VAT kienet inkluża fil-prezz

L-ewwel aggravju mressaq mill-appellanti huwa li l-ewwel Qorti għamlet apprezzament ħażin tal-provi prodotti dwar il-prezz miftiehem bejniethom, u dwar jekk dan il-prezz kienx jinkludi t-taxxa tal-VAT jew le. L-ewwel Qorti għamlet riferiment għall-fattura bid-data tat-3 ta' Ottubru 2008, li jirriżulta li nħarget mill-attur madwar xahrejn wara li ngħata l-appalt mill-konvenuti, fejn kien hemm indikat b'mod ċar li l-prezz stipulat mill-attur ma kienx jinkludi t-taxxa tal-VAT. Minn dan id-dokument jirriżulta li fil-parti ta' fuq tal-fattura, taħt l-intestatura bl-isem tan-negozju tal-attur, hemm miktub *VAT excluded*, u

għalhekk isegwi li dak kollu li hemm imniżżel fil-fattura ma jinkludix it-taxxa tal-VAT. Fil-fatt ħarsa mill-qrib lejn dan id-dokument turi li l-partijiet ftiehm fuq erbatax-il biċċa xogħol tal-injam li kellhom jinħadmu mill-attur, b'deskrizzjoni tal-oġġetti li għalihom kellu jinħadem prezz separat, u li ma għewx inkluzi mal-prezz, b'hal 'ċappetti u spanjoletti mhux kollha inkluzi fil-prezz'. Dan id-dokument jirriżulta li għie emendat wara kull ħlas akkont li sar mill-konvenuti sabiex jinkludi n-numri taċ-ċekkijiet u l-ammonti ta' flus imħallsa mill-konvenuti. Jirriżulta wkoll li kuntrarjament għal dak li għie allegat mill-appellanti, dan id-dokument kien jikkostitwixxi l-ftehim finali li laħqu l-partijiet, għaliex minkejja li oriġinarjament f'Awwissu tal-2008 il-ħsieb kien li l-appalt mogħti lill-attur ikun għal wieħed u għoxrin biċċa xogħol tal-injam, f'Ottubru għie ppuntwalizzat li l-appalt kien għal erbatax-il biċċa.

In sostenn tal-argument tagħhom, l-appellanti jgħidu li din il-fattura għiet prodotta ferm wara li kien intlaħaq ftehim bejn il-kontendenti u għalhekk dan id-dokument ma jistax jitqies b'ħala prova ta' dak li kien għie miftiehem bejn il-partijiet fil-mument li għiet kontrattata l-obbligazzjoni. Il-Qorti mhix tal-istess fehma. Mill-provi jirriżulta li l-konvenuti kienu avvicinaw lill-attur f'Awwissu tal-2008, u kien f'Awwissu stess li huma taw l-appalt lill-attur sabiex dan jaħdem wieħed u għoxrin biċċa xogħol tal-injam, bil-prezz ta' €12,112.79. Minkejja li l-konvenuti aċċettaw dan il-prezz, sussegwentment huma naqqsu n-numru ta' bibien għal erbatax, kif jidher ċar mill-fattura tat-3 ta' Ottubru, 2008, u konsegwentment kien hemm ukoll reviżjoni tal-prezz. Jirriżulta għalhekk li huwa id-dokument li jgħib id-data tat-3 ta' Ottubru, 2008 li ssiġilla l-

ftehim bejn il-partijiet. Kien f'Ottubru wkoll li l-konvenuti għamlu l-ewwel flas akkont tal-prezz finali, fl-ammont ta' €3,030. Kien evidenti li l-prezz maqbul originarjament ma kienx jinkludi l-VAT, u dan qabel l-attur għamel l-ewwel konsenja tal-aperturi li nħadmu minnu. Il-Qorti kkonsidrat li l-konvenuti kellhom diversi għażliet quddiemhom, fosthom li jwaqqfu l-appalt, jew li jikkontestaw il-prezz mitlub mill-attur, iżda mill-provi ma jirriżultax li għara hekk. Għall-kuntrarju, il-konvenut David Falzon baqa' jiffrekwenta l-workshop tal-attur, fejn seta' jara l-andament tax-xogħol, u kien biss meta l-attur beda jinsisti għall-flas li l-konvenut donnu bired u ma baqax jiffrekwenta l-workshop tal-attur bħalma kien jagħmel qabel. Il-Qorti ma tistax taqbel mat-teżi tal-appellanti li ma jirriżultax mill-provi li l-prezz li ftiehem dwaru il-partijiet kien jeskludu l-VAT b'mod espress, għaliex huwa proprju dan li jirriżulta mill-fattura tat-3 ta' Ottubru, 2008. L-appellanti argumentaw, in sostenn tal-ewwel aggravju mressaq minnhom, li l-partijiet ma kellhomx l-obbligu li dak miftiehem verbalment bejniethom jitniżżel bil-miktub, u għalhekk il-fattura pprezentata in atti ma tikkostitwixx prova ta' dak li kien gie miftiehem bejn il-partijiet.

Il-Qorti tirrileva li minn qari akkurat ta' dak li jipprovdi l-artikolu 49(3) tal-Kap. 406 tal-Liġijiet ta' Malta, jirriżulta li l-preżunzjoni li ried li tinħoloq il-legiżlatur hija li fejn l-ammont ta' taxxa li għandu jitħallas ma jkunx indikat fuq fattura partikolari, il-prezz miftiehem bejn il-partijiet għandu jitqies li ma jinkludix tali

taxxa, u mhux li jinkludiha.¹ Il-liġi tagħna tagħmel differenza bejn prezz fuq oġġett li sejjer jinbiegħ bl-imnut, fejn il-preżunzjoni dejjem hija li l-prezz jinkludi t-taxxa fuq il-valur miżjud, u l-prezz indikat fuq fattura, fejn f'każ li ma tiġix indikata t-taxxa fuq il-fattura partikolari, il-preżunzjoni hija li l-prezz hemm stipulat ma jinkludix il-VAT.

It-tieni aggravju: dwar iż-żieda fil-prezz tal-injam u l-ispejjeż

L-appellanti ħassewhom aggravati wkoll bil-fatt li l-ewwel Qorti kkonkludiet li huma kellhom iħallsu s-somma ta' €300 rappreżentanti d-differenza bejn il-prezz tal-injam li kienu ftiehem fuqu oriġinarjament l-partijiet u l-prezz tal-injam ta' kwalità aktar superjuri li gie akkwistat mill-attur u li ntuża minnu. L-appellanti jgħidu li l-attur ma ressaq l-ebda prova in sostenn ta' tali pretensjoni tiegħu għall-ħlas addizzjonali, u huma ħassewhom aggravati wkoll minħabba li l-ewwel Qorti llikwidat l-ammont ta' €274.83 li kellu jithallas minnhom għal spejjeż li saru mill-attur b'rabta ma' affarijiet li ma kinux inkluzi fil-ftehim originali. L-ewwel Qorti ddecidiet li mill-ammont pretiż mill-attur bħala spejjeż, għandu jitnaqqas l-ammont ta' €384.89, sabiex b'hekk il-konvenuti ġew ordnati jħallsu l-bilanċ ta' €274.83. Bid-deċiżjoni tagħha l-ewwel Qorti riedet tilhaq sens ta' ekwità, partikolarment għaliex f'ittri li ntbagħtu mill-attur qabel inbdew dawn il-proċeduri, liema ittri setgħu jingiebu bħala prova fil-kawża għax ma jirrizultax li dawn intbagħtu 'mingħajr preġudizzju', it-total pretiż mill-

¹ L-artikolu 49(3) tal-Kap. 406 jgħid hekk: "Fejn l-ammont ta' taxxa li għandu jithallas taht dan l-Att ma jkunx identifikat fil-prezz imħallas għal provvista fuq fattura jew dokument li jservi bħala fattura maħruġ minn persuna taxxabli lil persuna taxxabli oħra dak il-prezz għandu jitqies li ma jkunx jinkludi t-taxxa."

attur qabel il-kawża kien inqas minn dak pretiż fil-kawża mressqa minnu, u għalhekk l-ewwel Qorti ddecidiet li tnaqqas l-ammont tal-ispejjeż pretiżi mill-attur, sabiex l-ammont likwidat minnha ma jkunx jeċċedi l-ammont li kien intalab mill-attur qabel ma nbdeu dawn il-proċeduri. L-ewwel Qorti qieset li minkejja li l-attur ma ressaq ebda prova oggettiva sabiex jiġġustifika id-differenza fil-prezz tal-injam, fl-istess waqt skont dak li xehdu l-partijiet, jirrizulta li kien hemm qbil li l-attur kellu juża injam ta' kwalità aktar superjuri minn dak li kienu ftiehm fuq id-differenza fil-prezz ibatiha l-konvenut.

Madanakollu fi proċeduri ġudizzjarji kull pretensjoni trid tkun korroborata minn prova, u f'sitwazzjonijiet fejn il-pretensjoni ta' parti jew oħra tkun għall-ħlas ta' flejjes, huwa mill-aktar impellenti li t-talba għall-ħlas tkun akkumpanjata minn irċevuta jew xi forma ta' prova oħra. Dan b'differenza minn dak li jseħħ pereżempju fil-forum tal-arbitraġġ, fejn id-deċiżjoni tal-arbitru ħafna drabi tkun ibbażata fuq l-ekwità. Quddiem in-nuqqas ta' prova li tikkorrobora l-pretensjoni tal-attur għal ħlas addizzjonali għax-xiri ta' injam li hu jgħid li kien ogħla fil-prezz minn dak li orġinarjament ftiehm fuq id-differenza fil-prezz, u quddiem in-nuqqas ta' prova dwar spejjeż addizzjonali li l-attur jgħid li kellu għamel sabiex seta' jaqdi l-inkarigu mogħti lilu, din il-Qorti sejra tilqa' t-tieni aggravju tal-konvenuti fis-sens li l-ammont ta' €274.83 għandu jitnaqqas mit-total likwidat favur l-attur.

It-tielet aggravju: Terminu tal-appalt u danni sofferti mill-konvenuti

L-appellanti ħassewhom aggravati wkoll bil-fatt li l-ewwel Qorti ddeċidiet li bejn il-partijiet ma kien hemm l-ebda ftehim dwar it-terminu li fih kellu jiġi esegwit l-appalt. L-appellanti jsostnu li l-ewwel Qorti kienet żbaljata meta qieset li ladarba ma kien hemm l-ebda terminu maqbul bejn il-partijiet li fih kellu jiġi esegwit dan l-appalt, l-attur m'għandux jagħmel tajjeb għad-danni allegatament sofferti mill-appellanti minħabba d-dewmien fl-eżekuzzjoni tal-kuntratt. L-appellanti permezz tal-kontrotalba mressqa minnhom, ippretendew il-ħlas tad-danni mingħand l-attur li huma jgħidu li sofrew għaliex l-appalt mogħti lill-attur ma kienx lest fit-terminu miftiehem bejn il-partijiet. Il-Qorti tirrileva li mill-provi prodotti ma jirriżultax li l-partijiet ftiehm dwar terminu għall-eżekuzzjoni tal-appalt mill-attur. Tant ma riedx jiftiehem fuq terminu l-attur, li meta mart il-konvenut ippruvat ittih karta sabiex jintrabat b'terminu sa meta kellu jeżegwixxi l-appalt, l-attur irrifjuta li jfirmaha, u l-konvenuti qatt ma poġġew lill-attur in mora minħabba l-allegat nuqqas ta' adempiment, u lanqas ma jirriżulta li l-konvenuti b'xi mod interpellaw lill-attur sabiex dan ilesti l-appalt fiż-żmien miftiehem, li skont il-konvenuti kien Diċembru 2008. Il-Qorti kkonsidrat ukoll li meta l-konvenut ġie mistoqsi jekk id-dar fejn kellhom imorru kinitx lesta għall-abitazzjoni saż-żmien li huma jgħidu li l-attur kellu jlesti l-appalt, il-konvenut għażel li ma jwegibx jew li ma jagħtix dettalji dwar dan. L-attur fix-xhieda tiegħu qal li meta mar biex iwaħħal it-twieqi li kien ħadem hu, seta' jikkonstata li kien għad fadal ħafna xogħol

x'isir f'dik l-istess dar, fosthom anki l-kćina, u għalhekk huwa ferm inverosimili li l-konvenuti sofrew danni għaliex l-attur kien dam ma lesta l-appalt mogħti lilu. Barra minn hekk mill-provi jirriżulta li anki jekk l-attur dam ma lesta l-aperturi, il-konvenuti xorta waħda sabu mod kif jirrimedjaw għas-sitwazzjoni billi installaw bords b'mod temporanju sabiex setgħu jagħlqu l-aperturi, u għalhekk il-ħtieġa li jikru band'oħra aktarx li ma kinitx ġejja mill-fatt li l-attur dam ma lesta x-xogħol li kellu jagħmel, iżda għaliex kien għad hemm xogħol ieħor fid-dar li kien għadu ma tlestiex, u mingħajr dawn ix-xogħlijiet il-konvenuti ma setgħux imorru jabitaw fid-dar inkwistjoni.

Jirriżulta wkoll li l-konvenuti ppruvaw iħallsu lill-attur diversi drabi, billi bagħtulu čekkk fl-ammont ta' €1,031, u dan mingħajr ebda riserva għal xi danni li wara li nfetħu dawn il-proċeduri bdew jgħidu li ġew sofferti minnhom. Kien biss wara li nbdew dawn il-proċeduri li l-konvenuti ressqo l-kontrotalba tagħhom bi pretensjoni għall-ħlas tad-danni li huma jallegaw li sofrew minħabba li l-attur dam biex wettaq l-inkarigu mogħti lilu.

In vista ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, dan l-aggravju tal-appellanti qiegħed jiġi miċħud.

Decide

Għar-raġunijiet premissi, din il-Qorti qiegħda tiddeciedi illi:

- 1) Tiċhad l-ewwel u t-tielet aggravju mressqa mill-appellanti;**
- 2) Tikkonferma s-sentenza appellata sa fejn ġew milqugħin it-tielet, ir-raba' u l-ħames eċċezzjoni fir-risposta rikonvenzjonali tal-appellat, u sa fejn ċaħdet it-talbiet rikonvenzjonali tal-appellanti fit-totalità tagħhom, kif ukoll laqgħet it-tieni eċċezzjoni tal-appellanti u ċaħdet l-eċċezzjonijiet l-oħrajn kollha tal-appellanti;**
- 3) Tvarja l-parti tas-sentenza appellata li laqgħet limitatament it-talba tal-attur u kkundannat lill-appellanti jħallsu lill-appellat is-somma ta' tlett elef, sitt mija u erbatax-il Euro u sitta u disgħin ċenteżmu (€3,614.96), b'dan illi għar-raġunijiet hawn fuq spjegati l-ammont li għandu jithallas mill-appellanti lill-appellat qiegħed jiġi ffissat fis-somma ta' tlett elef, tliet mija u erbgħin Euro u tlettax-il ċenteżmu (€3,340.13).**

Spejjeż taż-żewġ istanzi a karigu tal-appellanti.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**